

Стислий виклад

Огляд

У цьому документі міститься стислий виклад пропозицій Уряду Шотландії щодо соціального страхування у незалежній Шотландії. У повному тексті:

- містяться пояснення, чому підхід Великої Британії до соціального страхування вимагає термінового реформування, а також вказані перші зміни, до яких Уряд Шотландії вдався би після набуття незалежності
- пояснена думка Уряду Шотландії щодо того, як саме зробити соціальне страхування більш справедливим та поважливим у довгостроковій перспективі, а також того, як саме новий підхід міг би підтримати економіку та зробити її сильнішою після набуття незалежності

Майте на увазі, що пропозиції щодо пенсій будуть викладені у документі серії «Будівництво нової Шотландії», який буде випущено пізніше.

В основному звіті міститься більш детальна інформація про ці пропозиції, аналіз відповідних інформаційних доказів та посилання на джерела.

Соціальне страхування у Великій Британії

Міцна система соціального страхування – це одна із основ справедливого та рівноправного суспільства. Вона повинна захищати нас у будь-яких життєвих ситуаціях: під час заснування сім'ї, пошуку роботи або виходу на пенсію. Вона повинна підтримувати нас під час догляду за родичами або друзями, якщо у нас немає можливості працювати або у разі виникнення надмірних витрат через хворобу або непрацездатність. Вона повинна зменшувати шкоду, яка виникає через бідність, та забезпечувати дохід, який дозволить людям добре жити та мати успіх, а не просто виживати.

Міцна система соціального страхування – це також ключ до справедливості та рівності у країні, а також до більш динамічної та продуктивної економіки. Зрештою, соціальне страхування – це внесок у справедливе та процвітаюче суспільство.

Тим не менш вже багато років підхід Великої Британії до соціального страхування призводить до рівнів фінансової підтримки, які не відповідають потребам. Блокування пільг, обмеження, умовність роботи та санкції – все це знизило цінність соціального страхування та ефективність мережі безпеки.

Перша публікація у серії «Будівництво нової Шотландії» показала, що у Великій Британії рівень бідності вищий, а виплати по безробіттю нижчі, ніж у незалежних європейських країнах, які можна порівняти із Шотландією. Все це, як і вищевказана політика, означає, що система соціального страхування Вестмінстерського палацу передбачає фінансовий захист, який не підходить тим, кому потрібна короткострокова або довгострокова підтримка.

Справді, у листопаді цього року Спеціальний доповідач ООН з питань крайньої бідності звинуватив Уряд Великої Британії у порушенні міжнародного законодавства через «надзвичайно недостатні» рівні пільг, заявивши про наступне:

Якщо подивитися на ціну житла, електрики, а також на дуже високий рівень зростання цін на продукти харчування протягом останніх кількох років, стане зрозуміло, що 85 фунтів на тиждень на дорослу людину замало, аби захистити населення від бідності, а це порушення статті дев'ятої Міжнародного пакту про економічні, соціальні [та культурні] права.

Гуманітарні наслідки рішень Уряду Великої Британії в області соціального страхування – вплив на фізичне та психологічне благополуччя людей, які живуть у бідності – неприйнятні. Тому Уряд Шотландії цього року інвестує 127 мільйонів фунтів, аби пом'якшити найгірші наслідки політики Уряду Великої Британії в області соціального страхування. У такій багатій країні, як Велика Британія, цей крок не має бути необхідним.

Неналежна система соціального страхування може призвести до того, що люди опиняться у пастці бідності, а також до додаткових витрат для суспільства і уряду.

Порівняно із цим міцна система соціального страхування, введена у процвітаючу економіку, має потенціал, необхідний, аби позбутися структурної нерівності та зменшити несприятливі наслідки бідності. Вона може створити умови, за яких всі зможуть досягти успіху; при цьому буде очевидно, що оплачувана робота підходить не всім, а також що це не єдиний спосіб стати частиною об'єданого, різноманітного та справедливого суспільства та зробити у нього свій внесок.

Соціальне страхування у Шотландії

Обмежена автономія вже показала ситуації, коли уряди роблять вибір і це призводить до виникнення більш справедливої системи та більш позитивних результатів.

Акт про Шотландію 2016 р. надав Уряду Шотландії обмежені повноваження щодо соціального страхування. Це призвело до виникнення у Шотландії індивідуальної системи соціального страхування із власним підходом.

На даний момент у Шотландії існує чотирнадцять видів пільг в сфері соціального страхування, сім із яких нові і доступні тільки у Шотландії. Після введення усіх пільг та безпечного переказу виплат для населення із Міністерства праці та пенсійного забезпечення (Department for Work and Pensions, DWP) очікується, що наше нове агентство соціального страхування, Соціальне страхування Шотландії, буде підтримувати близько двох мільйонів дорослих та дітей, а цього фінансового року буде виплачено близько 5,3 мільйонів фунтів пільг. Це показує, як саме Шотландія може ефективно вводити справжні зміни.

Поточний Уряд Шотландії завжди був амбітним, коли це стосувалося підходу до пільг. Наприклад, на даний момент малозабезпеченим сім'ям доступні п'ять нових виплат, сума яких може досягти 10 000 фунтів на момент досягнення дитиною шестирічного віку та більше 20 000 фунтів на момент її шістнадцятиріччя. Професор Оксфордського університету Денні Дорлінг заявив, що Шотландські виплати на дітей призвели до «найбільшого падіння рівня дитячої бідності за останні 40 років в усій Європі».

Що не менш важливо, шотландська система побудована на основі принципів гідності, справедливості та поваги. Це зокрема тому, що шотландська система розроблена тими, хто найкраще розуміє, що таке соціальне страхування – тими, хто сам подавав заяви на отримання пільг, та організаціями, які підтримували цих людей.

Тим не менш, незважаючи на позитивні зрушення за умов обмеженої автономії, Уряд Великої Британії досі володіє більшістю повноважень в області соціального страхування, в тому числі щодо пільг, які надаються малозабезпеченим людям, людям працездатного та пенсійного віку. Отримавши повний спектр повноважень, Шотландія зможе зробити набагато більше.

Соціальне страхування після незалежності

Уряд Шотландії прагне захищати соціальне страхування. Підвищення відповідності та справедливості соціального страхування стане пріоритетним, якщо країна стане незалежною.

Із набуттям незалежності почалися б переговори про передачу всієї відкладеної відповідальності в області соціального страхування. Це б забезпечило продовження отримання населенням відповідних виплат вчасно та повністю.

Цей уряд пропонує внести комплексні зміни в основні аспекти системи соціального страхування, які на даний момент є відкладеними. Хоча запровадження системи повного соціального страхування вимагає часу, існує можливість введення негайних покращень протягом перших років незалежного існування. Пріоритетними для цього уряду стали б десять основних дій з метою **реформування Єдиної соціальної виплати та покращення виплат для осіб, які доглядають інвалідів, а також виплат для інвалідів з метою підвищення їх фінансової цінності**. Ці дії були б наступними:

1. **Скасування обмеження кількості дітей в родині до двох і «пункту про згвалтування», аби підвищити сімейні доходи та витягти деякі родини із бідності.** Докази свідчать про те, що обмеження кількості дітей в родині до двох має дуже незначний вплив на розмір родини, але при цьому кількість дітей у більших сім'ях, які живуть у бідності, зростає.
2. **Скасування ліміту на соціальну допомогу,** який стосується суми щорічних виплат, на які сім'я має право; це знову ж таки стосується родин із дітьми. Ми вже робимо внески у пом'якшення ліміту на соціальну допомогу, але незалежність могла б надати Шотландії повноцінну можливість його підвищення.
3. **Скасування податку на зайву спальню,** згідно з яким пільги для людей, у яких вдома «забагато спалень», зменшуються. Уряд Шотландії скористався власними ресурсами, аби забезпечити (наскільки це можливо), щоб податок на зайву спальню не вплинув на жодну родину у Шотландії. Незалежність дозволила б викреслити податок на зайву спальню із законодавства про соціальне страхування.
4. **Заміна «бюджетних кредитів» Єдиної соціальної виплати грантами,** аби допомогти окремим особам та родинам протягом перших тижнів претендування на нову виплату. Це б полегшило п'ятитижневе очікування та означало б надання Єдиної соціальної виплати повністю, без утримань та боргів, з якими населенню на даний момент доводиться мати справу.
5. **Припинення поточного режиму санкцій щодо виплат,** аби гарантувати населенню стабільне працевлаштування та кращі наслідки у довгостроковій перспективі, що дозволить створити більш справедливий та поважливий підхід до соціального страхування.

6. **Припинення дискримінації за віком щодо Єдиної соціальної виплати** забезпечило б отримання батьками, які ще не досягли 25 років, такої ж фінансової підтримки, як і для тих, хто старший 25 років. Вартість оренди житла та харчування від віку не залежить.
7. **Створення умов, за яких люди подаватимуть заяви на отримання всіх виплат, на які вони мають право.** Уряд Шотландії вже прагне підтримки отримання діючих на території Шотландії пільг, а також підвищення доходу для сімей. Незалежність дозволила б зробити більше, в тому числі змінити роль методистів з питань працевлаштування, аби забезпечити консультування населення та надання інформації, необхідної для отримання доступу до всіх відповідних виплат.
8. **Зміцнення фінансової підтримки осіб, які тільки починають працювати, і інвестування в цю сферу;** це також стосується вірогідних витрат на догляд за дитиною, поїздки та одяг. Ми також змогли б змінити спосіб надання існуючої фінансової підтримки, в тому числі за допомогою методистів агентства Job Centre Plus та Access to Work, аби забезпечити зворотній зв'язок щодо послуг та їх відповідність потребам осіб, які на них розраховують.
9. **Подальша та швидша діяльність щодо покращення підтримки осіб, які доглядають інвалідів та не отримують зарплатню,** завдяки більш комплексному підходу за допомогою системи оподаткування та соціального страхування, яка б працювала краще щодо всіх доглядачів.
10. **Зупинка розгортання і подальше згортання змін щодо надання відкладених виплат інвалідам та особам із проблемами зі здоров'ям,** введених в результаті публікації нормативного документу Уряду Великої Британії про здоров'я та інвалідність.

Такі перші кроки могли б почати послаблення тиску на найбільш бідні сім'ї та зробити працевлаштування або оплачувану роботу легшими для деяких осіб, а також покращити підтримку, доступну особам, що доглядають інвалідів та не отримують зарплатню, і особам з обмеженими можливостями. Детальніша інформація про ці зміни міститься в основному документі.

Підраховані додаткові витрати, необхідні для вказаного вище реформування Єдиної соціальної виплати, перевищують 250 мільйонів фунтів на 2023-2024 роки. Це саме по собі не є незначним, але цей момент необхідно розглянути в контексті того, що уряди Великої Британії та Шотландії у 2023-2024 роках витратили на соціальне страхування в Шотландії 24,7 мільярдів фунтів. На додачу до цього зниження рівня бідності та нестачі матеріальних засобів в довгостроковій перспективі може призвести до зниження інших витрат, як то спричинених нерівністю у стані здоров'я: це веде до внутрішнього підходу Уряду Шотландії до процвітаючої економіки та об'єднаного підходу до уряду, зосередженого на тому, щоб зробити населення здоровішим, щасливішим та багатшим.

У довгостроковій перспективі **незалежність надала б можливість переходу на нову систему соціального страхування.** Ця нова система була б заснована на

принципах, вказаних у Законі Шотландії про соціальне страхування 2018 р. Це була б система, в якій доступ до соціального страхування є правом людини, та мета якої – повага щодо особистої гідності та зниження рівня бідності у Шотландії. Ця система була б інтегрованою системою підтримки людей з обмеженими можливостями та осіб, які доглядають інвалідів, без обмежень щодо надання пільг в межах відкладеної системи оподаткування та соціального страхування.

В такій системі можна було б **ввести Гарантію мінімального доходу**. Це гарантія фінансового страхування в усіх життєвих ситуаціях – право на достойний дохід, встановлений на рівні, що забезпечує гідну якість життя; люди мали б достатньо грошей не тільки на найнеобхідніше, але й на насолоду життям. Уряд Шотландії вже почав над цим працювати за підтримки Експертної групи та розглядати варіанти надання Гарантії мінімального доходу. Очікується, що Експертна група опублікує фінальний звіт у 2024 році; в ньому будуть викладені рекомендації щодо найперших дій та довгострокових намірів, в тому числі рівня Гарантії мінімального доходу, розрахованого на основі потреб та вартості життя, а також законні та виконавчі вимоги.

З часом у майбутніх урядів також з'явився б потенціал створення Єдиного базового доходу, якщо в них з'явиться такий намір. Єдиний базовий дохід забезпечував би безумовний базовий рівень доходу для всього населення незалежно від інших його доходів та ресурсів. У цьому є потенціал щодо забезпечення фінансового страхування для всіх та зниження нерівності.

Це варіанти вибору для майбутніх урядів незалежної Шотландії. Незважаючи на те, який саме шлях буде обрано, населення Шотландії повинне продовжувати формувати систему за допомогою наших Панелей досвіду на основі базових цінностей, закріплених у конституції незалежної Шотландії.

Висновок

Уряд Шотландії вважає, що нова система соціального страхування у незалежній Шотландії могла б призвести до значно кращих результатів для всіх нас. Вона б допомогла у боротьбі із бідністю та нерівністю, і в той же час відношення до всіх нас було б достойним, справедливим та поважним незалежно від обставин. Незалежність дала б Шотландії нову можливість стати більш справедливою, щасливішою та успішнішою.

© Уряд Шотландії 2023

Надруковано Урядом Шотландії. Грудень 2023 р.

Видано для Уряду Шотландії компанією APS Group Scotland, 21 Теннант-Стріт,
Единбург EH6 5NA PPDAS1393174 (12/23)